Valmiusjohtaja Janne Koivukoski

06.04.2017

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Asia: VNS 3/2017 vp – valtioneuvoston puolustusselonteko. Valmiuslain päivitystarpeet ja turvallisuusviranomaisten välinen yhteistyö

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston puolustusselonteosta teemana valmiuslain päivitystarpeet ja turvallisuusviranomaisten välinen yhteistyö

Toimintaympäristö

Sisäministeriö yhtyy selonteon toimintaympäristökuvaukseen ja tukee puolustusselonteossa esitettyjä toimenpiteitä. Puolustuskyky muodostuu sotilaallisista suorituskyvyistä sekä mm. kansallisesta viranomaisyhteistyöstä. Sisäministeriö pitää tärkeänä, että puolustuskyvyn turvaamisella tuetaan osaltaan myös sisäisen turvallisuuden ylläpitoa, yhteiskuntarauhaa ja yhteiskunnan toimintakykyä. Suomessa turvallisuusyhteistyö eri viranomaisten kesken toimii ja on hyvää varautumisessa, tilanteiden aikaisessa toiminnassa ja harjoittelussa.

Toimintaympäristön muuttuessa, sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden kytkeytyessä toisiinsa entistä tiiviimmin, vaatimukset yhteistyölle kasvavat edelleen mm. yhteisen tilannekuvan ja ns. "uusiin uhkiin" varautumisen sekä toimivaltuuksien osalta. Rajallisten resurssien yhteistyöllä parannetaan toiminnan tuloksellisuutta ja taloudellisuutta jatkossakin. Yhteistyössä tehtäväjaot ovat selkeitä ja näin tulee olla jatkossakin.

Sisäministeriön toimialaan kuuluva pelastustoimi ja ministeriön koordinoima väestönsuojelu ovat keskeinen osa siviilivalmiutta. Siviilivalmiudella on tärkeä merkitys kokonaismaanpuolustuskyvyn kannalta. Puolustusjärjestelmän ja siviilivalmiuden tilannekuvan on oltava yhtenäinen ja molempien järjestelmien suorituskykyä on ylläpidettävä ja kehitettävä tasapainoisesti. Yhteiskunnan kriisinsietokykyä (resilienssi) ja sen ohjausjärjestelmää kehitetään sisäministeriön hallinnonalalla käynnissä olevissa uudistuksissa.

Sotilaallisen voimankäytön tilanteissa pelastustoimi on yksi keskeisistä toimijoista onnettomuustilanteisiin ja sotilaallisesta toiminnasta väestölle aiheutuviin uhkiin varautumisessa ja niiden hoitamisessa.

Valmiuslain päivystystarpeet

Maakuntauudistus sekä pelastustoimen kehityshanke aiheuttavat valmiuslakiin uudesta toimijasta (maakunta) johtuvia päivitystarpeita, joiden sisältö sekä kohdentuminen valmiuslain eri pykäliin ei vielä ole selvillä. Kaikki uudistukseen liittyvät lakiesitykset eivät ole vielä valmiina ja eduskunnalle annettujen lakiesitysten käsittely on kesken eduskunnassa.

VALHA-2016 harjoituksessa todettiin useita eri valtioelinten päätöksentekoon, toimivaltaan ja esittelymenettelyyn liittyviä ongelmakohtia, joiden osalta selvitystyö on yhä kesken. On mahdollista, että selvitystyön tuloksena tulee esiin tarpeita päivittää valmiuslakia.

Viranomaisyhteistyö: sisäministeriön hallinnonala ja Puolustusvoimat

Puolustuselonteossa esitetyn mukaisesti Suomi vahvistaa kansallista puolustuskykyä ja tiivistää kansainvälistä puolustusyhteistyötä. Maa-, meri- ja ilmapuolustusta sekä puolustusvoimien yhteisiä suorituskykyjä kehitetään toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti. Kybertoimintaympäristöön rakennetaan uusia kykyjä. Puolustusvoimien strategiset suorituskykyhankkeet toteutetaan Suomen puolustuskyvyn turvaamiseksi pitkällä aikavälillä.

Puolustuskyvyn ylläpitäminen edellyttää kiinteää yhteistoimintaa yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Puolustusvoimat tukee sisäisestä turvallisuudesta vastaavia ja muita viranomaisia virka-apupyyntöjen ja yhteistyöjärjestelyjen mukaisesti.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

21.3.2017

Selonteossa esitettyjen virka-aputehtävien sekä yhteistoimintajärjestelyjen lisäksi puolustusvoimille on säädetty laissa puolustusvoimista (551/2007) lakisääteiseksi tehtäväksi muiden viranomaisten tukeminen. Tähän sisältyy virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi, jonka lisäksi pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja. Puolustusvoimat osallistuvat siviiliviranomaisten avun antamiseen toiselle valtiolle terrori-iskun, luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun vastaavan tapahtuman johdosta.

Suomen puolustuskyvyn ylläpito ja kehittäminen muuttuneessa turvallisuustilanteessa puolustusselonteon mukaisesti vahvistaa puolustusvoimien kykyä tukea sisäisestä turvallisuudesta vastaavia ja muita viranomaisia virka-apupyyntöjen ja yhteistyöjärjestelyjen mukaisesti. Kehittäminen luo edellytyksiä hyvän viranomaisyhteistyön ylläpitämiselle, joka osaltaan edistää kokonaisturvallisuutta. Samalla kun maan puolustuksesta huolehditaan, sisäministeriö pitää tärkeänä, että kyetään huolehtimaan siviiliväestön suojaamisesta ja turvaamaan yhteiskunnan toimintakyky.

Pelastustoimi vastaa kansainvälisen avunannon ja sen vastaanoton järjestelyistä toimialallaan sekä osallistuu siviilivalmiusviranomaisia koskevaan lainsäädäntötyöhön Euroopan unionissa. Lisäksi sisäministeriö vastaa sekä pelastuslaissa että valmiuslaissa säädetyllä tavalla väestönsuojelutoimenpiteiden (esim. väestön siirtäminen) yleisjohdosta ja koordinaatiosta. Onnettomuuksiin, häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin varautuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä eri viranomaisten ja toimijoiden kesken kansallisesti ja kansainvälisesti.

Yhteistoimintaa koskevan lainsäädännön osalta ei ole havaittu merkittäviä ongelmia. Oman haasteen aiheuttaa organisaatiouudistuksista aiheutuvien viranomaisorganisaatioiden nimien ja terminologiamuutosten vieminen ajantasaiseen lainsäädäntöön.

Puolustusvoimia ja eräitä muita viranomaisia koskevan lainsäädännön mukaan virka-apua voidaan antaa laissa erikseen säädetyille viranomaisille. Käytännössä muutkin, kuin lain mukaan virka-apuun oikeutetut viranomaiset ja yksityiset toimijat ovat tarvinneet tehtäviensä hoitamiseen puolustusvoimilla ja muilla virka-apua antavilla viranomaisilla olevaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntemusta. Näissä tilanteissa pelastustoimi on muodollisesti omaan avuntarpeeseensa vedoten käytännössä pyytänyt virka-apua muiden sitä tarvitsevien viranomaisten ja yksityisten toimijoiden puolesta. Tätä soveltamiskäytäntöä ei voida pitää asianmukaisena. Muiden virka-apua tarvitsevien tahojen oikeus saada apua tulee ratkaista niiden omassa ja virka-apua antavien viranomaisten lainsäädännössä.

Janne Koivukoski
Valmiusjohtaja